

J. L.

"Więstnik Akademii Nauk S.S.S.R."

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 10, 809-812

1948

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Socjologicznego“). E. W. Gippius, W. I. Cziczerow: *Radziecka folklorystyka w ciągu lat 30* (sprawozdanie na str. 647—650 niniejszego tomu „Przełądu Socjologicznego“). M. G. Lewin, J. J. Rogiński: *Radziecka antropologia w ciągu 30 lat*.

Zagadnienia etnogenezy m. in. W. W. Mawrocin: *W kwestii tworzenia się z wielkoruskiej narodowości narodu rosyjskiego*. Autor przeprowadza analizę procesów formowania się narodu rosyjskiego i wyprowadza wniosek, że „Wspólnota... psychicznej struktury, przejawiająca się w wspólnocie kultury“ (Stalin) ustaliła się na Rusi w XV i XVI wieku. Utworzyła się wtedy rosyjska narodowość. O narodzie rosyjskim mówić można dopiero od połowy XVIII wieku, gdy ustala się „wspólnota życia gospodarczego, gospodarcze zcalenie“ (Stalin) na terytorium Rosji.

Materiały i badania etnograficzne i antropologiczne w Z. S. R. R. M. inn. M. A. Siergiejew: *Małe ludy północy w epoce socjalizmu*. W artykule scharakteryzowany jest ogólnie proces przemian kulturowych i wrastanie w społeczeństwo socjalistyczne ludów północnej Syberii, do niedawna znajdujących się na bardzo niskim poziomie kulturalnym i posiadających zacofany ustrój gospodarczy. I. P. Ławrow: *Odrodzenie ludowej sztuki* (Ludowy przemysł artystyczny w R. S. F. S. R.)

Materiały i badania etnograficzne i antropologiczne zagranicą. Krytyka i bibliografia. I. I. Potiechin: *O „samodzielnej afrykańskiej“ demokracji w Nigerii*. Autor charakteryzuje Nigerię i jej ludność, rządy w niej Anglików i narodowy kurs polityki kolonialnej Anglii — stwarzanie „samodzielnych“ demokratycznych rządów w koloniach. Pomocą w prowadzeniu tej polityki służą Anglikom etnologowie-funkcjonałści.

J. L.

„WIESTNIK AKADEMII NAUK S. S. S. R.“

1947 rok, Nr 8. S. I. Wawiłow: *Zadania i cele Wszeczwiązkowego Towarzystwa rozpowszechniania wiedzy politycznej i naukowej*. Nauka jest zjawiskiem społecznym, owocem zbiorowej ludzkiej działalności. Wynalazki umożliwiają obecnie bardzo szerokie jej rozpowszechnienie. Doniosłość rozpowszechniania wiadomości naukowych uznawali zawsze postępowi działacze społeczni i polityczni. Nauka radziecka silniej związana jest z ludem niż nauka jakiegokolwiek innego kraju.

Nr 9 poświęcony jest 800-leciu Moskwy. Z szeregu artykułów na uwagę zasługują artykuły czł. kor. A. N. ZSRR S. W. Bachruszina pt. *Stolica radzieckiego narodu* i W. W. Altmana: *Nauki o społeczeństwie* (z cyklu: *Radziecka nauka w Moskwie*).

Nr 10 poświęcony jest 30-leciu Rewolucji Październikowej. Akad. L. D. Szewiakow: *Rozwój sił wytwórczych kraju socjalizmu*. B. M. Sokołow: *Budownictwo socjalistycznego przemysłu*.

Nr 11 poświęcony jest także rocznicy Rewolucji Październikowej. Prezydent A. N. ZSRR, akad. S. I. Wawiłow: *30 lat nauki radzieckiej* (sprawozdanie

patrz niniejszy tom „Przeгляdu Socjologicznego” str. 555—563, G. A. Kniaziew: *Akademia Nauk ZSRR. w ciągu 30 lat* (krótki przegląd chronologiczny).

W numerze 10 i 11 znajdujemy pod ogólnym tytułem: *Pod sztandarem Wielkiego Października* wypowiedzi członków A. N. ZSRR w związku z 30-leciem Rewolucji Październikowej.

Nr 12. Akad. A. J. Wyszynskij: *Nauka Lenina-Stalina o proletariackiej rewolucji i państwie.*

1948 rok. Nr 1. Czł. kor. A. N. ZSRR L. A. Leontiew: *Ekonomia polityczna socjalizmu w pracach Lenina i Stalina.* Artykuł posiada następujące części: 1. Lenin i Stalin — twórcy politycznej ekonomii socjalizmu, 2. Charakter praw ekonomicznych socjalizmu, 3. Zasadnicze problemy przygotowania socjalistycznego sposobu produkcji, 4. Zasadnicze problemy socjalistycznego systemu gospodarki narodowej. N. K. Karatajew: *Przygotowywanie młodych radzieckich uczonych.* Czł. kor. A. N. ZSRR P. I. Liaszczenko: *Wielonarodowy system rosyjskiego kapitalizmu i powstanie ZSRR* (autoreferat z przygotowywanej książki). Autor zajmuje się rozwojem kapitalizmu w Rosji „wszerz” (według słów Lenina) — rozprzestrzenianiem się kapitalizmu i problemami z tym związanymi. W artykule podaje dane dotyczące przestrzennego rozmieszczenia przemysłu według wartości produkcji, jej rodzajów, narodowości właścicieli przedsiębiorstw, ilości robotników i analizuje wpływ tych okoliczności na przebieg Rewolucji Październikowej.

Nr 2. L. I. Goldman: *Manifest partii komunistycznej jako wielki programowy dokument naukowego komunizmu.* B. M. Kedrow: *Znaczenie krytyki i samokrytyki w rozwoju nauki* (w kwestii roli zaprzeczania w dialektyce i metafizyce). Tytuły rozdziałów i główne ich tezy są następujące: 1. Zaprzeczenie jako moment rozwoju — autor wysuwa twierdzenie że „zaprzeczenie zakłada istnienie związku i jednocześnie różnic między etapami rozwoju”. 2. Krytyka jako specjalna forma zaprzeczania. „Krytyka tego, co stare, polega na jednoczesnym wykryciu i wykorzeniu tego, co w nim reakcyjne oraz na przeróbce i przyswojeniu tego, co w nim cenne”. 3. Krytyka i samokrytyka jako zgodna z prawami rozwoju droga umocnienia w ZSRR tego, co nowe. — „Zadanie... krytyki polega na tym, aby torować drogę w życiu temu, co nowe”. Specjalną formą krytyki jest samokrytyka. 4. Brak rzeczywistej krytyki i samokrytyki w nauce burżuazyjnej. Konserwatyzm i dogmatyzm. — „W początkach swojego rozwoju nowe poglądy w burżuazyjnej nauce są zdolne i jednocześnie zmuszone poddawać krytyce (zaprzeczać) jeszcze panujące, ale już przestarzałe poglądy w danej dziedzinie, które hamują dalszy postęp nauki; na tym samym, najważniejszym etapie swoich poglądów, burżuazyjni uczeni dla umocnienia swoich poglądów mogą sporadycznie uciekać się do samokrytyki... póki nie stali się jeszcze panującymi autorytetami. Samokrytyka przejawia się tutaj tylko w zarodku i tylko pod naciskiem zewnętrznych warunków (krytyki skierowanej z zewnątrz przeciw nowym poglądom); jednakowoż jak tylko nowa teoria staje się panującą w danej dziedzinie burżuazyjnej nauki, natychmiast przestaje być ona nową, traci swoje rysy postępowej teorii, szybko nasycza się konserwatyzmem, dogmatyzmem i rutyną; faktycznie przestaje się rozwijać i wrogo zaczyna

się odnosić do pojawiających się w toku dalszego rozwoju nauki nowych poglądów. Gwałtowna ucieczka burżuazyjnego uczonego od nowatorstwa i twórczości do siejącego martwością konserwatyizmu, do dogmatyzmu, duszącego każdą twórczą, żywą myśl, nie jest wcale dla burżuazyjnej nauki przypadkowa, jest konsekwencją, płynącą z jej klasowego charakteru, ze społecznej roli nauki we współczesnym burżuazyjnym społeczeństwie. Zgodnie z tym, rola krytyki w burżuazyjnym społeczeństwie polega nie na tym, aby zabezpieczyć niechybny rozwój tego, co nowe, a na tym, aby je zdusić, broniąc nienaruszalności współczesnych panujących reakcyjnych teorii w krajach imperialistycznej reakcji". 5. Krytyka tego, co stare i twórczy charakter marksizmu. — Rola krytyki najlepiej uwydatnia się w dziełach klasyków marksizmu. „Krytyka tego, co stare, służyła jako swojego rodzaju trampolina, od której odbijała się myśl marksistowska w swoim wytrwałym pochodzie naprzód". 6. Samokrytyka i twórczy charakter marksizmu. — „Na drodze samokrytyki marksistowsko-leninowska nauka uwalnia się od przestarzałych twierdzeń, czyni przegląd swoich sformułowań, godzi je z nowymi danymi nauki, z praktyczną działalnością klasy robotniczej i jej bolszewickiej partii. Walka między tym, co stare z tym, co nowe wewnątrz jednej, zwartej nauki Marksa, Engelsa, Lenina, Stalina przybiera formę samokrytyki i na drodze zwycięstw tego co nowe nad tym co stare, na drodze samokrytyki zostaje rozstrzygnięta". 7. Przeciwno nihilizmowi i apologetyce. — Przy metafizycznym podejściu do krytyki zamiast dialektycznego zaprzeczenia tego co stare ma miejsce albo jego pełne przekreślenie (nihilizm) albo niekrytyczne jego przejęcie (apologetyka). 8. O krytyczny stosunek do współczesnej fizyki. — „...Lenin wychodząc z zasady partyjności w filozofii z całą jasnością określił zadania marksistowskiej dialektycznej krytyki w stosunku do burżuazyjnej fizyki: przejąć wszystko to co cenne, żywe i żywotne z tego, co rodzi współczesna fizyka (wszystko to, co pozytywne, to, co może służyć jako potwierdzenie dialektycznego materializmu i wyrzucić, wynieść na śmietnik wszelkie idealistyczne śmiecie jako odpadki, które do fizyki wnieśli burżuazyjni filozofowie i filozofujący fizycy". 9. Krytyka i zasada partyjności nauki. — „Zasada bolszewickiej partyjności oznacza konsekwentne przeprowadzanie swojej działalności zgodnie z interesami proletariatu".

Nr 3. Artykuł redakcyjny. *Pierwsze rezultaty twórczych dyskusji* (sprawozdanie patrz str. 546—551 niniejszego tomu „Przeglądu Socjologicznego“). Akademik-sekretarz Akademii Nauk akad. N. G. Brujewicz: *Zasadnicze rezultaty działalności Akademii Nauk ZSRR w 1947 r.* Akadem. W. P. Wołgin: *Na stulecie „Manifestu Komunistycznego“*. P. o. Akademika-sekretarza A. N. ZSRR akad. W. P. Nikitin: *O planie naukowo-badawczych prac A. N. ZSRR*. Recenzje z książki akad. N. A. Wozniesińskiego pt. *Wojenna gospodarka ZSRR w okresie wojny Ojczyźnianej*; Akad. I. A. Trachtenberg: *Wielki wkład w dziedzinę ekonomiki*; Akad. W. S. Niemczinow: *Cenny rozdział politycznej ekonomii socjalizmu*.

Dyskusje i omówienia. Omówienie książki prof. B. M. Kedrowa: *Engels i nauki przyrodnicze* (sprawozdanie z dyskusji z dnia 8, 12 i 16. I. 1948 w Instytucie Filozofii A. N. ZSRR).

Nr 4. *Plany naukowo-badawczej działalności instytutów A.N. republik związkowych na rok 1948, (cz. I).*

Nr 5. A. I. Nazarow: *Książka w radzieckim społeczeństwie* (w związku z dniem bolszewickiej prasy). W przeciwieństwie do krajów burżuazyjnych, gdzie ilość publikacji wykazuje raczej tendencję do spadku w Związku Radzieckim dzięki polityce partii i rządu rozwój wydawnictw wszelkiego rodzaju jest olbrzymi pod każdym względem.

Plany naukowo-badawczej działalności Akademii Nauk republik związkowych na rok 1948 (cz. II).

Z przygotowywanych prac. *Filozoficzne i socjologiczne poglądy W. G. Bielińskiego.* (Omówienie rozpraw z pracy zbiorowej przygotowywanej przez pracowników Instytutu Filozofii). Sprawozdanie z dyskusji nad książką *Wojenna gospodarka krajów kapitalistycznych i przejście do gospodarki pokojowej.*

Nr 6 poświęcony jest W. G. Bielińskiemu w związku z przypadającą w 1948 r. setną rocznicę jego śmierci.

J. L.

„MIROWOJE CHOZIAJSTWO I MIROWAJA POLITIKA“

R. 1947. Nr 3. E. Warga: *Demokracja nowego typu.* Jak zaznacza autor w przypisie jest to rozdział z przygotowywanej przez niego książki pt. *Zmiany w polityce kapitalizmu w wyniku drugiej wojny światowej.* Pojawienie się nowych demokracji, różnych zarówno od demokracji burżuazyjnych jak i od państwa socjalistycznego uważa Warga za rezultat wojny i pogłębienia się ogólnego kryzysu kapitalizmu. „Dla tych krajów — czytamy — specyficzne są następujące warunki historyczne: 1) Dyskredytacja klas panujących i ich partii politycznych w oczach najszerszych mas ze względu na ich politykę współpracy z hitlerowskim faszyzmem przed wojną i w czasie jej trwania, która to polityka doprowadziła do okupacji tych krajów przez wojska niemieckie... 2) przodująca rola partii komunistycznych w ruchu oporu... 3) moralne, dyplomatyczne i ekonomiczne poparcie, które kraje te znalazły w Związku Radzieckim. Jest rzeczą wątpliwą, czy bez tego poparcia, mogły by się one oprzeć naciskowi ze strony reakcji wewnętrznej i zewnętrznej“. W nowych demokracjach przeprowadzono od razu 2 wielkie reformy: rolną i upaństwowienie przedsiębiorstw przemysłowych i finansowych. Państwo posiada decydujący wpływ na gospodarkę a polityka prowadzona jest w interesie mas pracujących. Znaczenie i zakres tych reform jest różny w różnych krajach. Klasy wydziedziczone prowadzą ostrą walkę z porządkiem, wprowadzanym przez aparat państwowy. Rządy krajów demokracji nowego typu wprowadzają gospodarkę planową, której pełne urzeczywistnienie nie jest możliwe na skutek istnienia drobnej prywatnej własności na wsi. Praktyczne potrzeby pchają włościan do przechodzenia na system wspólnej uprawy ziemi. Autor przedstawia następnie przegląd kierunków istniejących partii politycznych w poszczególnych krajach demokracji nowego typu a także charakteryzuje sytuację polityczną, w jakiej